

СЛОВНИК-ТЕЗАУРУС АНГЛІЙСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ МАРКЕТИНГУ: ПОНЯТТЯ КОНКУРЕНЦІЯ

Сучасна англійська мова використовується в різних сферах суспільного життя. Величезна кількість слів, що прислуговує нині у багатьох галузях – це слова-терміни, засвоєні англійською мовою в процесі економічного, політичного, культурного, міжнаціонального й міжнародного спілкування.

Маючи складну внутрішню семантичну структуру, термін є єдиною самостійною одиницею найменування. Згідно з трактуванням В.М. Овчаренка, термін – це одиниця природної або штучної мови (слово, словосполучення, абрєвіатура, символ, сполучення слова й букв-символів, сполучення слова й цифр-символів), що має в результаті стихійно сформованої або особливої свідомої колективної домовленості спеціальне термінологічне значення, що може бути виражено або в словесній формі, або в тому чи іншому формалізованому вигляді й досить точно й повно відображає основні, істотні на певному рівні розвитку науки й техніки ознаки відповідного поняття [2, с.93]. Термін – слово, яке обов'язково співвідноситься з певною одиницею відповідної логіко-понятійної системи в плані змісту. В нашій роботі ми розглядаємо терміносистему маркетингу, що перебуває в стані постійного оновлення.

Англійській маркетинговій термінології властиві аналогічні до лексико-семантичної системи мови принципи системності. Сукупність термінів маркетингу розглядаємо як термінологічне поле, тобто парадигму співвіднесених номінативних термінологічних одиниць відповідної галузі знань, об'єднаних гіперсемою «співвіднесеність із маркетинговою діяльністю» [6, с. 11]. Для будь-якої термінології характерною рисою є ієрархічність [1, с. 72]. І маркетингова термінологія не є виключенням, оскільки місце кожного терміна в системі є фіксованим як в межах однієї і тієї ж категорії, так і за її межами. На основі семантичної та функціональної єдності терміни різних категорій обмежуються певною тематичною групою. У загальному вигляді терміносистему маркетингу можна представити як лексико-семантичне поле, що являє собою сукупність різних за характером груп термінів чи мікрополів, що перекривають одне одного [5, с. 80].

Центральним поняттям нашого словника-тезауруса є домен КОНКУРЕНЦІЯ. Поняття конкуренція (*competition, fight, battle, attack, rivalry*), можна визначити як суперництво, боротьбу між виробниками товарів та послуг за кращі, економічно вигідні умови виробництва та реалізації продукту [4, с.123]. Економічна конкуренція (конкуренція) – змагання між суб'єктами господарювання з метою здобуття завдяки власним досягненням переваг над іншими суб'єктами господарювання, внаслідок чого споживачі, суб'єкти господарювання мають можливість вибрати між кількома продавцями, покупцями, а окремий суб'єкт господарювання не може визначати умови обороту товарів на ринку [3, с. 271]. В нашій роботі пропонуємо і такі синонімічні домени, як боротьба (*battle*), битва (*fight*), атака (*attack*) та суперництво (*rivalry*).

В ході створення словника-тезауруса було виокремлено різні види словосполучень для позначення понять: субстантивні (*brand competition* – конкуренція брендів, *retail competition* – конкуренція в роздрібній торгівлі), дієслівні (*to lean toward competition* – заохочувати конкуренцію, *to curb competition* – обмежити конкуренцію, *to gear up for battle* – готуватися до боротьби), предикативні (*battle is looming* – битва наближається, *competition widens* – конкуренція розповсюджується, *competition dissipates* – конкуренція руйнує, *rivalry heats up* – конкуренція посилюється), прийменникові (*the degree of rivalry* – ступінь конкуренції, *the maintenance of competition* – захист конкуренції). Серед цих словосполучень зустрічаються синонімічні та антонімічні вирази.

Таким чином, можна зробити висновок, що одним із основних завдань сучасної термінології є створення словників-тезаурусів термінологічних понять, які дадуть змогу систематизувати знання, полегшити процес навчання та будуть корисними для перекладачів, маркетологів та бізнесменів.

Список використаної літератури:

1. Жаботинская С. А. Онтологии для словарей-тезаурусів: лінгвокогнітивний підхід / С. А. Жаботинская // Філологічні трактати. Сумський ДУ, ХНУ, 2009. – № 2. – Том 1. – С. 71-87.
2. Овчаренко В.М. Термины, аналитическое наименование и номинативное определение / В.М. Овчаренко // Современные проблемы терминологии в науке и технике. – М.: Высшая школа, 1969. – С. 91–121.
3. Панасенко Д.А. Конкурентоспроможність підприємства: сутнісна та функціональна характеристики / Д.А. Панасенко // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – Львів: Видавництво Львівської політехніки. – 2012. – № 727. – С. 270-276.
4. Пуцентейло П. Конкуренція як економічна категорія / П. Пуцентейло // Економіка АПК. – 2013. – № 4. – С. 122-126.
5. Радченко О. Ю. Концептуальна метафора в терміносистемі маркетингу (на матеріалі англійських текстів): дис. кандидата філол. наук : 10.02.04 / Радченко Олена Юріївна. – Черкаси, 2012. – 314 с.
6. Шапран Д. П. Сучасна українська термінологія маркетингу: семантика та прагматика : Автореф. дис... канд. філол. наук : 10.02.01 / Д. П. Шапран; Дніпропетр. нац. ун-т. – Д., 2005. – 19 с.

Науковий керівник: доцент кафедри практики англійської мови, к. філол. н., доцент Радченко О. Ю.

А. С. Тютюнник

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

АРХЕТИПНИЙ АНАЛІЗ ТЕКСТУ

Нині література дедалі частіше звертається до аналізу досвіду поколінь та культурної спадщини минулого. У сучасній інтерпретації архетипні образи, характери й теми в поєднанні з культурними концептами сьогодення набувають якісно нового звучання і виступають знаковою рисою літератури кінця ХХ – початку ХХІ століття [7, 241].

Архетипами (з грец. праобраз, праформа) в літературній критиці вважаються образи, характери, теми та інші літературні феномени, які є у літературі з часу її виникнення, постійно відновлюючись у процесі її розвитку. Літературна критика запозичила цей термін, пов'язаний насамперед з іменами Дж. Фрезера й К. Г. Юнга, із культурної антропології та з психології [7, 241].

Концепцію архетипів розвинув у царині порівняльного літературознавства канадський учений **Нортроп Фрай** (1912-1991) – один із найвідоміших представників західної компаративістики. Згідно з ідеями дослідника архетипна взаємопов'язаність літературних творів дає змогу встановити оригінальність автора й забезпечує літературі її комунікаційну силу впродовж століть.

За Н. Фраєм, первинним ядром літератури є міф, який на певному витку постійної циркуляції повертається до себе самого [3]. Історія літератури – постійне коло повернень, сюжети – це варіації обмеженої групи формул, сюжетів, присутніх уже в примітивній культурі.

Фактично, Н. Фрай ототожнює міф і літературу, вбачаючи між ними лише хронологічні відмінності: література виникає з міфу, міф – архетип літератури. Його порівняльний аналіз різноманітних літературних творів спрямований на виявлення в них єдиної міфологічної першооснови [3].

Однією з найголовніших характеристик архетипу є його глибинна спорідненість зі структурами людської психіки на рівні колективного несвідомого та архетипної пам'яті, яка синтезує соціальний та індивідуальний досвід суспільства й завдяки творчій фантазії письменників репрезентується в художніх творах [4, 5]. Архетип розглядається як потужний міфопоетичний символ, що має спільне значення для більшої частини людства. Система основних архетипних символів зумовлена певним типом світобачення, який характерний для певної спільноти [1, 4].

Дослідниці О. О. Селіванова та М. Б. Лановик зазначають, що зміст архетипів може бути універсальним й етнокультурним [8, 39], оскільки в кожній національній культурі є власна

система цінностей, власне уявлення про ідеального героя, власний міф про золотий вік, зафіксовані в історичній пам'яті [6, 153]. Н. Фрай уважав, що різні архетипи чи їхні групи не рівнозначні за своїм поширенням і функціонуванням. Серед них існує визначена група «світових» архетипів, закорінених у людській психіці, пов'язаних із загальним досвідом, зрозумілих кожному. Проте є й інша група архетипів, які, на відміну від першої, фіксують не універсальну пам'ять людства, а досвід окремої нації, культури, міфології [6, 153].

Архетип має здатність проявлятися у різних формах залежно від історичного періоду розвитку людства. Архетип розглядається як психічна структура, що лежить в основі символіки міфів, казок і художніх текстів. На думку К. Г. Юнга, архетип є основним, хоча й несвідомим, засобом передавання найважливішого людського досвіду від покоління до покоління [2, 13]. К. Г. Юнг трактував архетипи як вроджені моделі розуміння, що містяться у несвідомому людини, а колективне несвідоме – як сховище спадкової пам'яті, образів та символів, закріплених тисячоліттями психічної еволюції людини.

Оскільки архетип трактується як регулятивний принцип формування творчо оформленого матеріалу, в якому він втілюється, архетипи можливо реконструювати крізь призму художнього твору. Архетип сам по собі є нейтральним, набуваючи певних характеристик тільки, коли проходить через людську свідомість [2, 9].

Закоріненим в універсальних культурних архетипах є феномен ляльки та, відповідно, її образ у міфах, фольклорі чи сучасній літературі. У літературних творах образ ляльки уособлює маленьке створіння, символічний гомункул, маленьке життя [5]. Науковець Г. М. Кирдяшкіна переконана, що це символ того, що приховано в людях. Іншими словами, лялька як архетипний образ уособлює частинку людської душі. Лялька виражає людський дух, голос внутрішнього розуму, внутрішнє знання і внутрішню свідомість [5]. Фактично, на ляльку проєктується певна субособистість із притаманними їй психічними функціями, тому феномен ляльки пов'язаний з тими чи тими структурами позасвідомого. Ці риси ляльки безперечно відбиті в її літературних образах, тож одним із можливих видів аналізу є дослідження архетипного підґрунтя цих образів.

Відомо, що архетипи залишаються безмістовними, допоки вони не проникають у свідомість та не заповнюються культурним змістом досвіду. Отже, архетипи можна розглядати як ключ до розуміння людської психіки та культури, у той час як архетипні образи постають точкою відліку у виявленні змісту структур позасвідомого.

Список використаної літератури:

1. Агеєва В. О. Інтеграція архетипної і стереотипної символіки у семантичній структурі лексем fire і вогонь / В. О. Агеєва // Проблеми семантики слова, речення та тексту : зб. наук. праць / відп. ред. Ніна Миколаївна Корбозерова. – К. : Видав. центр КНЛУ, 2013. – Вип. 31. – С. 3-9.
2. Архетипна критика американської літератури : [навч. посібник] / В. В. Зіневич, Ю. Р. Матасова, С. М. Пригодій, І. В. Яковенко. – Сімферополь : Кримський Архів, 2008. – 256 с.
3. Архетипна та міфологічна критика [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uastudent.com/arhetyrna-mifologichna-krytyka/>.
4. Дуброва О. В. Архетипна пам'ять та її семіотичні відповідники у творах Волта Вітмена та Богдана-Ігоря Антонича : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. : 10.01.05 "Порівняльне літературознавство" / О.В. Дуброва. – Дніпропетр., 2010, – 24 с.
5. Кирдяшкіна Г. М. Кукла как архетип женского начала [Электронный ресурс] / Г. М. Кирдяшкіна. – Режим доступа : <https://solncesvet.ru>
6. Лановик М. Б. Розвиток концептів "символ", "архетип" і "міф" у теоретико-літературних дослідженнях науки про переклад / М. Б. Лановик // Вісник Житомирськ. держ. ун-ту ім. І. Франка. – 2005. – № 22. – С. 150–155.
7. Петрусь О. В. Архетипний аналіз нарративної організації роману Пітера Акройда "Журнал Віктора Франкенштейна" [Текст] / О. В. Петрусь // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Сер. Літературознавство. – 2016. – Вип. 44. – С. 241–246.
8. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія / [О. О. Селіванова]. – Полтава : Довкілля-К, 2006. – 716 с.

Науковий керівник: доцент кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови, к. ф. н., доцент Кресан О. Я.